

DOI: 10.33766/2524-0323.98.271-283

УДК: 343.985

Господаренко В. М., кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінально-правових наук Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кривий Ріг, Україна)

e-mail: vova.gospodareko@ukr.net

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0001-9842-0633>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ США В АМЕРИКАНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Стаття присвячена особливостям викладання кримінально-правових дисциплін в університетах США. Сьогодні успішній країні дуже важливо мати якісних фахівців. Особливо вона(країна) потребує добре підготовлених фахівців з юриспруденції, оскільки юристи втілюють у життя кримінально-правову політику держави. Тому так важливо приділити увагу самому процесу підготовки фахівців з права, від якого залежить як компетентність майбутніх юристів, так і якість виконання державної кримінально-правової політики.

У статті розглянуто досвід американських університетів у підготовці юристів, тому що юридична освіта Сполучених Штатів є однією із найкращих у світі. І це не дивно, бо США є світовим демократичним лідером. Ним країна стала завдяки якійсній юридичній освіті, тому так важливо вивчати американський досвід у цій галузі.

Упродовж XVIII – XX віків у США створена своя модель вищої юридичної школи, яка здатна відповідати сучасним освітнім вимогам. Ефективність американської системи правової освіти забезпечується такими факторами: автономією навчальних закладів, вибірковістю і гнучкістю навчальних програм закладів вищої освіти, конкурентним освітнім середовищем, практичною орієнтацією й індивідуалізацією навчального процесу, використанням сучасних освітніх технологій. Усі ці фактори роблять американську юридичну освіту однією з кращих у світі.

Центральне місце в процесі академічної підготовки у юридичних школах США посідають форми і методи викладання, спрямовані на формування у студентів професійно необхідних навичок і здібностей (методи проектування, постановки викладання, практика у юридичних клініках, а також розвиток їхніх аналітичних навичок, обговорення прецедентів). Зростаюча значущість юриста в українському суспільстві диктує необхідність розвитку найбільш ефективної системи юридичного навчання. При тому певні позитивні риси американської юридичної освіти можуть бути використані при реформуванні вітчизняної системи підготовки юристів, здатних не тільки захищати права і свободи людей, а ще строго здійснювати публічну юридичну політику.

Ключові слова: юриспруденція, кримінально-правова політика США, університетська юридична освіта, Американська асоціація адвокатів, правова освіта в США, юридична наука в США.

Постановка проблеми. Побудова основ демократичної і правової української держави, проголошена в Конституції України, останнім часом супроводжується посиленням уваги суспільства до питань, пов'язаних із функціонуванням державної влади в умовах кризи глобалізації. Під нею розуміють посилення впливу загальнолюдських (глобальних) процесів на долі окремих країн і народів, а також всього людства в цілому. Однак криза глобалізації була запрограмована від самого початку, адже вона закладена в геокультурній економічній моделі, що має особливу систему цінностей, які нав'язані світу західною цивілізацією, споживчою в основі.

Другою групою причин кризи глобалізації є невідповідність заявлених елітою західної цивілізації цілей, таких як поширення демократії і споживчого задоволення та реальних можливостей для їх виконання. Тому світ, що в минулому столітті розвивався поступально, нині виявив нездатність протистояти масштабним кризам. Саме це вимагає, щоб свобода всякої особи в будь-якій країні світу супроводжувалася її юридичною відповідальністю за долю цивілізації [7, с. 34-35]. Про це мають дбати професійні захисники прав людини, юристи, які озброїлися відповідними знаннями під час тривалого навчання в навчальних закладах юридичного спрямування.

Указаний процес має втілення в державній кримінально-правовій політиці США. Вплив політики на правову галузь перманентно виявляється в публічному праві, зокрема в особливостях взаємодії держави з іншими суб'єктами суспільного життя. Правова політика покликана керувати процесами правового розвитку конкретної країни, підвищувати ступінь упорядкованості й організації юридичного буття. У формуванні та реалізації правової політики беруть участь усі суб'єкти політико-правового життя, що відображається у функціонуванні державних органів демократичних країн світу, передусім, США. Цей досвід розвитку правової політики являє зразок для вирішення нагальних проблем суспільного розвитку в Україні.

Відомо, що правова політика США становить потужний засіб впливу на масову суспільну свідомість. Серед очільників США, які приділяли особливу увагу державно-правовій політиці, слід виділити Т. Джефферсона, А. Лінкольна, Ф. Рузвельта, Дж. Кеннеді, Р. Ніксона, Б. Клінтона і Б. Обаму. Усі вони свого часу отримали професійну юридичну освіту

Судді, прокурори, слідчі, адвокати, нотаріуси, корпоративні юристи та ін. – усі правознавці під час реалізації знань, отриманих в університетах, усвідомлюють, що юридична освіта є запорукою накопичення в американському суспільстві важливого правового досвіду. І це особливим чином відбувається в Америці, де криза глобалізації поставила під сумнів традиційні цінності лідера світової спільноти, викликала необхідність захищати їх від розгулу кримінальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливість даної теми є те, що вона майже не привертає уваги українських дослідників. З українських науковців

лише В. М. Калашников обмежено висвітлює питання у своїй монографії «Державно-правова політика батьків-засновників». На теренах колишнього Радянського Союзу цим питанням займався В. А. Власихин у праці «Юридическая профессия и юридическое образование в США». Звичайно, американські дослідники А. Фриман, Р. Говстед, Дж. Томас приділяли більше уваги вивченню даної проблеми.

Формулювання цілей. Мета даної статті полягає у виявленні особливостей викладання юриспруденції в американських університетах для кращого вивчення досвіду підготовки юристів в США, що дозволить успішно застосувати американський досвід в Україні.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурні передумови, які сприяли розвитку системи вищої юридичної освіти США, були результатом становлення правової американської держави (XVIII ст.), завершення процесу розвитку промислового капіталізму (70-і рр. XIX ст.), посилення соціально-політичної значущості юридичної професії юрист, прагнення створити національну систему юридичної освіти, здатну конкурувати з провідними європейськими вузами, а також появою спеціалізованих об'єднань з контролю якості навчання в юридичних школах країни і розвитку демократичних рухів в 60-і рр. XX ст.

Притому відомо, що вивчення майбутніми юристами основ американської політики боротьби проти злочинців робити замами на фундаментальні основи правопорядку в Америці було розпочато в далекому минулому. Ще під час війни за незалежність США президент Єльського університету Е. Стайлз висунув питання про вдосконалення професійної підготовки юристів. Він оголосив наступне: «Професорство в галузі права таке ж важливе, як і в галузі медицини. Це потрібне не для того щоб готувати юристів, а для виховання громадян. Можливо, менше чверті молодих джентльменів, які отримали освіту в коледжі, стають спеціалістами в галузі богослов'я, права або медицини. Велика частина цих людей, завершивши академічний курс навчання, повернеться додому, увіллється в суспільство і почне займатися торгівлею або своїм господарством. Тим не менше, вірогідно, що більшість цих людей самим потоком їхнього життя втягнеться в ту чи іншу сферу громадянської або державної діяльності. Багатьом з них, дійсно гідним пильної уваги, з огляду на їхнє виховання та освіту, дозволять стати корисними членами суспільства, представниками вибраного кола – мировими суддями, членами законодавчих органів, суддями і депутатами в конгресі» [5, с. 242].

Програму Стайлза почали втілювати «батьки-засновники» США, адже нова держава мала утворити інтелігенцію, яка б ідейно підкріплювала розвиток державної політики, у тому числі політики боротьби проти кримінальних злочинів за активною участю освічених правоохоронців і суддів [5, с. 133-135]. Для цього засновникам незалежної Америки довелося звернутися до європейського досвіду розвитку кримінально-процесуального права на засадах гуманного ставлення до злочинців, проголошеного в працях Ч. О. Бекарія («Злочини і покарання») і Е. Ваттеля («Право народів, або принципи природного права, що застосовуються до поведінки і справ націй і суверенів») [2; 3]. Тоді поступово закріплювалися такі засади державної кримінально-правової політики США, які діють і нині: про це подбали

юристи з ряду заможних американців, адже це було їхнім становим обов'язком. Вони і сформували університетську юридичну освіту.

Слід зазначити, що основи сучасної системи юридичної освіти в США, де упор роблять на використанні кримінально-правових важелів захисту буржуазного правопорядку, можна зрозуміти лише за умови аналізу того, яким чином у Сполучених Штатах виховують правознавців. Там студенти, які отримують юридичну освіту, мають пам'ятати, що «символ віри» Америки – долар. Про це сповістив відомий цивілізованому світу гуру американських лібералів Р. Хофстедтер у своєму дослідженні «Американська політична традиція та її творці». Він розробив інтелектуальну історію американської державно-правової політики, відносно суті якої зазначено наступне: «Загальне надбання головних політичних традицій у США – це віра в право власності та філософію економічного індивідуалізму, у цінність конкуренції й у те, що економічні добродієності капіталістичної культури завжди є невід'ємною властивістю людей. Святість приватної власності була гранітним фундаментом символу віри в американську політичну ідеологію. Завдання політики, що проголошує означене кредо, – захищати світ конкуренції, за необхідності заохочуючи його або ліквідуючи випадкові зловживання в ньому, однак не підіривати його будь-якими планами колективістських дій» [14, р. VIII]. Цим, власне, і мають займатися американські юристи, які є типовим «продуктом» університетської освіти.

З погляду американських учених, політикою протидії злочинності слід вважати не лише практичну діяльність з її викорінення, а й формування ідеології захисту правопорядку від кримінальних посягань. Більшість американських фахівців, а за ними й українські вчені, вважають, що кримінальна політика є специфічним напрямком діяльності держави, пов'язаним з розробкою і встановленням підстави і принципів кримінальної відповідальності, визначенням кола злочинних діянь і видів кримінально-правового покарання за їх вчинення, порядку і умов звільнення від кримінальної відповідальності з метою забезпечення надійного захисту інтересів особистості, суспільства, держави від злочинних посягань [16].

Зараз у США налічується близько одного мільйона практикуючих юристів. Вони одержали освіту майже у 220 вищих (приватних або державних) юридичних навчальних закладах. При тому майбутні юристи отримують свої знання у спеціалізованих школах або коледжах університетів тільки після закінчення загальноосвітніх закладів. Тому вища юридична освіта в США вважається «іншою вищою» [8, с. 22].

Педагогічні досягнення американської системи вищої юридичної освіти в галузі державної кримінально-правової політики (проведення навчальних судових слухань, оформлення юридичних документів, навчання в спеціалізованих юридичних клініках, використання проблемного підходу до організації лекції кримінальної політики) здатні збагатити вітчизняну освітню практику в сучасних умовах вдосконалення системи підготовки в українських юридичних вузах.

Здавна теоретичними основами вищої юридичної освіти в Сполучених Штатах вважалися європейські теорії юридичного світогляду, що формували Ф. Вольтер, Д. Дідро, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є та ін. Однак важливо розуміти, що

американці, спираючись на принцип корисності знання, скептично відносилися до абстрактних й умоглядних теоретичних побудов, які не мають безпосереднього практичного застосування.

Відомо, що професія юриста споконвічно залучала високими доходами і щирою можливістю в державному управлінні. Це породило попит на правову освіту і призвело до зростання кількості навчальних закладів юридичного профілю, розширенню їх географії. Зі зростанням кількості бажаючих вступити до вузу американські школи права ввели альтернативні форми навчання (денна, вечірня (nightschool), заочна (part-timecourses)). Складна ситуація з наявністю соціальної нерівності в юридичній освіті була згладжена завдяки суспільно-демократичним рухам і діяльності благодійних організацій (YoungMen'sChristianAssociation).

Юридична освіта в США відрізняється від інших країн, де студенту, щоб отримати ступінь у сфері права, необхідно відразу ж вступати на перший курс університету за даною спеціальністю, при тому потрібно всього лише надати атестат про повну загальну середню освіту. У США навчання будується по-іншому. Система юридичної освіти і саме право в США розцінюється як еквівалент програм магістратури більшості університетів світу. Це означає, що студенти можуть вступати до університетів на спеціальності по праву тільки після отримання диплома бакалавра. Рівень знань тих правників, які прагнули на вдосконалення своєї освіти в галузі кримінально-правових дисциплін, американські університети завжди виявляють за допомогою тестів. Водночас елітарні університети, крім тестів, влаштовують додаткові вступні випробування (співбесіди, письмові роботи) і вимагають рекомендаційні листи тих викладачів, які раніше навчали цих студентів основам права [1, с. 420].

Юридична освіта в США ніколи не відрізнялася міждисциплінарністю і багатofункціональністю. Специфіка прецедентної правової системи, притаманний всім англосаксонським країнам, визначила підготовку юриста-практика, а не юриста-теоретика. Бурхливий розвиток економіки та соціальної сфери ще в другий половині XIX ст. зажадали кваліфікованих професіоналів у галузі управління та юридичних послуг, а також у спеціалістах із захисту американського суспільства від небезпечних проявів посягань на різні форми власності з боку криміналітету.

У 1878 році була створена Асоціація американських юристів (адвокатів), основною метою якої було впровадження нових освітніх стандартів, а також організація суворої дисциплінарної системи для контролю за якістю юридичної освіти [12, р. 21]. Саме тоді під керівництвом декана школи права Колумбійського університету К. Ленгделла був розроблений метод викладання права, що переважає і нині в американських юридичних школах. Коли ж в 1900 році утворили Асоціацію американських юридичних шкіл (англ. AssociationofAmericanLawSchools), ця структура державно-правового характеру теж сприяла впровадженню даного методу в університетах, які зверталися до неї за акредитацією власних юридичних шкіл.

Вказана система юридичної освіти домінувала протягом минулого століття, хоча піддалася критиці видних представників юридичного співтовариства. Тому в наш час розпочався рух за перетворення основ юридичної освіти, особливо після

того, як 2008 року відбулася всесвітня фінансова криза. Тим не менше, в освітньому процесі в американських університетах завжди доводять студентам, що розвиток кримінально-правової політики Америки є процесом безперервним і єдиним на всіх етапах розвитку американської державності з часів появи нової суверенної держави – Сполучених Штатів. Цей процес завжди демонстрував прагнення держави захистити основні права і свободи громадян через застосування багатого арсеналу заходів боротьби проти злочинності. При цьому відповідні заходи правоохоронних органів і жерців правосуддя завжди відповідали стану соціально-економічних відносин у країні-лідерці світового співтовариства.

Слід вказати, що вищі органи законодавчої та виконавчої влади на подання правоохоронців перманентно вибудовували систему боротьби проти злочинності. У цій системі завжди виділялася певна послідовність формування напрямків правоохоронної діяльності, що сьогодні виглядає наступним чином: 1) боротьба проти корупції у вищих органах влади американської федерації й окремих штатів; 2) пошук найбільш важливих інструментів боротьби проти організованої злочинності; 3) попередження злочинності неповнолітніх американців, серед яких дорослі правопорушники черпають майбутні кадри злочинних співтовариств; 4) діяльність з удосконалення пенітенціарної системи; 5) вирішення проблеми застосування смертної кари за тяжкі злочини.

Однак з часом виявлялося, що підготувати в США кваліфікованого фахівця широкого профілю, який розбирається в багатьох законодавчих сферах, просто неможливо. Саме тому американська система вищої юридичної освіти заснована на поглибленому вивченні предметів спеціалізації. У разі якщо вже практикуючий юрист захоче перекваліфікуватися, для цього в американських вузах передбачені річні програми навчання – магістр в області права (Magister's degree in law - LL.M.).

Для читання багатьох університетських курсів з кримінально-правових дисциплін залучаються практикуючі юристи: радники великих компаній, судді, адвокати. При тому в американських університетах немає традиційного для української освітньої системи розподілу занять на лекційні і семінарські. Заняття в університетських юридичних школах є активний діалог викладача зі студентами. Тому метод навчання полягає в аналізі прецедентів і рішень апеляційних судів [4, с. 33].

Основною метою, що стоїть перед організаторами юридичної освіти, є розвиток аналітичних здібностей студента, а не тільки оволодіння певним набором знань. Перед кожним заняттям викладачі надають студентам завдання і список літератури, обов'язкової для ознайомлення. Тому, власне, заняття перетворюється в бесіду лектора з учнями. Часто викладачі влаштовують розбір конкретних справ. У даному випадку викладачі застосовують метод Сократа для спілкування зі студентами. Цей метод названий на честь давньогрецького філософа Сократа. Він базується на проведенні діалогу між двома індивідуумами, для яких істина і знання не дані в готовому вигляді, а являють собою проблему і припускають пошук її вирішення.

Метод Сократа втілюється в навчальний процес за допомогою вивчення судових справ і правових питань [17]. Студенти читають перед заняттям справу, потім їм пропонується самим її роз'яснити. Професор ніколи нічого не пояснює, але

натомість вимагає пояснень студента, ставлячи йому запитання. Однак викладач робить це за певною системою. У результаті його питання все більше і більше прояснюють мислення студента, звертають увагу на нюанси, про існування яких той спочатку не припускав думки. Ідея методу полягає в тому, що студент сам виробляє свою логіку доведення й переконує себе в тому, що певне рішення судді в цій справі є найкращим.

Отже, багато навчальних курсів кримінально-правового спрямування повинні містити практичний компонент. Під час навчання майбутні юристи здобувають навички самостійного аналізу законодавчого матеріалу і судових рішень. Також школи права пропонують кілька курсів, які формують вміння роботи з документами, що відносяться до функціонування системи державної кримінально-правової політики.

Організація учбового процесу в університетах США цікава відсутністю лекцій як таких. Досить часто викладачі влаштовують розгляд справи – гіпотетичної або з реальної практики, під час якого студенти повинні повністю відтворити функції учасників процесу: пред'явити і досліджувати докази, заявити процесуальні клопотання, уявити аргументи і т. ін. Зазвичай, після закінчення першого курсу, влаштовують інсценований судовий процес (для цього в юридичних школах є, як правило, приміщення обладнане, як зал суду).

Оцінка знань студента здійснюється виключно на основі письмового іспиту, що може проводитися поза аудиторією. Екзаменаційна робота, що представляється анонімно, під девізом, оцінюється за системою літер (А – найвищий бал, В – трохи нижче, С – ще нижче, D – прирівнюється до оцінки «незадовільно») або за системою «складено» чи «не складено». При тому викладач за жодних умов не розкриває оцінки третім особам. По завершенню навчання готується дипломна робота і випускник отримує диплом і ступінь «доктора юриспруденції», що достатньо для заняття юридичною практикою.

Зрозуміло, що є особи, які достатньо здібні для науково-викладацької діяльності. Вони можуть продовжити навчання з метою отримати ступінь «магістра права» (у такому разі дана особа поглиблено вивчає право протягом року і захищає магістерське дослідження. Потім здібні науковці можуть отримати більш високий ступінь доктора юридичних наук (це вимагає два роки дослідницьких занять і подання на захист відповідної дисертації).

Великий вплив на сучасну юридичну освіту зробила доповідь 1992 року Американської асоціації юристів «Юридична освіта і підвищення кваліфікації – освітній континуум», на основі якої відбувається подальше функціонування та розвиток системи формування професійних юристів. Згідно з цією доповіддю, американський юрист повинен оволодіти необхідним набором знань. До такого «джен-тльменського набору» відносять наступне: правильне, науково обґрунтоване вирішення складних юридичних проблем; юридичний аналіз та оцінка юридичних фактів; суто науковий аналіз юридичної літератури і документів; вміння надавати клієнтам необхідні їм консультації; участь у веденні переговорів свого роботодавця з його контрагентами; знання процедур, пов'язаних із судовими суперечками;

альтернативні способи вирішення судових спорів; організація й управління в галузі юридичної роботи; виявлення і вирішення проблем етичного характеру [13].

Особливої уваги Американська асоціація юристів приділяє проблемам, пов'язаним із формуванням суддівського корпусу, до якого долучають найбільш здібних випускників юридичних закладів. Модель формування американського юриста, що є захисником цінностей суспільства найрозвиненішої країни сучасного світу має відповідати догмам гуру американських лібералів А. Шлезінгера-молодшого, автора монографії «Цикли американської історії», який вказував, що сутність державно-правової політики його країни слід розглядати скрізь призму ідеології месіанізму. Він заявив також, що в Америці продовжується «боротьба між капіталістичними цінностями – недоторканністю приватної власності, максимізацією прибутку, культом вільного ринку, виживанням найсильніших – і демократичними цінностями – рівністю, свободою, соціальною відповідальністю та загальним добробутом». Тому, на його думку, велику роль у США приватний інтерес будь-якого громадянина країни-лідера світового співтовариства, бо «в Америці капіталізм включає демократію, а демократія – капіталізм» [9, с. 34-37, 45].

Усе вищенаведене і має захищати випускник американських університетів і юридичних шкіл, який присвятив своє життя судочинству. Саме йому відомий у США правник, професор Г. Гудпастер роз'яснив значення американського правосуддя наступним чином: «Необхідність кримінального судочинства полягає в тому, щоб генерувати рішення в спосіб та з результатами, які громада може прийняти та використовувати. Рішення про кримінальне судочинство приймаються, якщо вони надходять через процес, який відповідає фундаментальним, домінуючим соціальним переконанням та ставленням. Серед таких переконань – певне поглиблення та офіційне прийняття рішень, глибока занепокоєність з приводу помилок у питаннях, пов'язаних із життям або свободою, а також довіра чи демократичні переконання в здатності громадян приймати мудрі рішення громади та керувати собою.

Закон найкращим чином виконує свої функції, коли він являє собою максимум конкуруючих символів, і невідповідно американські вірування та настрої, які іноді конфліктують, структурно і символічно реалізуються в кримінальних процесах через права судді та відповідача. Ці права були прийняті «батьками-засновниками» США як важливі для свободи. У нашій вірності цим правам і, можливо, у нашому розвитку їх у напрямку свободи, закладеної засновниками, ми показуємо, що так само прагнемо до свободи, як засновники, і підтверджуємо особистість кожної людини як громадянина, причетного до американської влади» [15, р. 153-154].

Американська система освіти в області права складається з 5 основних етапів: 1. Диплом бакалавра університету або коледжу (4 роки); 2. Підготовка до здачі тесту і здача тесту по праву LSAT; Школа права, програма Juris Doctor – (3 роки); 4. Bar Exam – кваліфікаційний іспит на присвоєння статусу адвоката; 5. Отримання сертифіката на юридичну практику, на основі іспиту, який був успішно складений. І на всіх етапах освіти майбутнього юриста особливим чином викладаються дисципліни кримінально-правового циклу. При тому в полі зору виклада-

чів та студентів завжди перебуває державна кримінально-правова політика. Свідченням цього є багато оголошень про набір до магістратури в різних університетах. Так, можна звернутися до рекламного оголошення Колумбійського університету, провідного навчального закладу США: «Університет запрошує на навчання до своєї Академії американського права. Програма навчання призначена для зарубіжних студентів-юристів, але також відкрита і для практиків з числа американських громадян. Пропонується цікавий освітній та культурний досвід з оволодінням окремими темами з основ державного права США та підприємницького права, які викладають видатні вчені Колумбійського університету та інших відомих у світі навчальних закладів. Академія пропонує доступне уявлення про методологію основ юридичної освіти США, а також здійснює презентацію програми та стратегії магістратури права, які використовуються нашими випускниками для пошуку роботи у галузях права. Програма також включає практично орієнтовані лекції відомих адвокатів; проведення мережних заходів з іншими учасниками; відвідування професійних та культурних об'єктів у Нью-Йорку... Існують знижки оплати за навчання для осіб, які подали заявки до 15 січня 2019 року, а також знижки оплати, доступні для груп чисельністю від шести або більше учасників, які подають заявки до 1 лютого 2020 року» [11].

З оголошенням Колумбійського університету перегукується повідомлення іншого провідного університету США: «Американський університет «Вашингтонський юридичний коледж» за спеціалізацією «Магістр права і державного управління» підготує вас до оволодіння проблемами, що знаходяться на перетині права, політики і всіх рівнів влади через широке вивчення публічного права Сполучених Штатів. Розроблений для випускників бакалаврату з вітчизняного та міжнародного права, які мають великий інтерес до урядової політики США, динаміки демократії та змісту верховенства права, курс «Магістратура права: закон та урядова політика» є обов'язковим для слухачів, які вступають в магістратуру, щоб оволодіти широким і глибоким аналізом найважливіших питань державної політики сьогодення. Наш організаційний принцип навчання полягає в тому, що найкраще підготовлені юристи та аналітики в галузях регуляторного права не тільки мають чітке розуміння окремих предметів, але й оволоділи теоріями, політичними процесами та інституційними реаліями, що визначають зміст публічного права США» [10].

Професіоналізм американських суддів «кується» особливим чином, адже студентську молодь налаштовують на здійснення суддівської кар'єри з першого року навчання. Ось як сповіщає про це майбутніх суддів відомий університет Стратфорд: «Курс кримінального судочинства пропонує глибоке введення у світ уряду, правоохоронних органів, виправлень, кримінального процесу тощо. Незалежно від того, чи ви зацікавлені в кар'єрі в кримінальному судочинстві, хотіли б отримати курс перепідготовки або хочете дізнатися щось нове, детальний курс Стратфорда допоможе вам розпочати роботу. Програма курсу передбачає вивчення наступного: Рання історія нашого уряду; Структури федерального уряду; Роль держави та місцевого самоврядування; Огляд нашої системи як демократії; Питання обо-

рони та оподаткування; Наш уряд у дії; Історія правозастосування; Система кримінального судочинства; Характер злочинності; Види доказів та їх корисність; Техніка інтерв'ювання; Принципи допиту; Судові системи США; Конституційне право; Анатомія кримінального переслідування; Елементи злочину; Захист; Жерти злочинності; Кримінальні випробування та докази; Проблеми врахування доказів; Перша поправка до Конституції; Злочин та кримінальне правосуддя; Природа злочинності та віктимізації; Кримінальне право: субстанція та процедура; Поліція в суспільстві: історія та організація; Роль та функція поліції; Питання поліції: професійні, соціальні та правові; Суди, обвинувачення та захист; Досудові та судові процедури покарання; Судові вироки: пробації, проміжні санкції та відновне правосуддя; Виправлення: історія, установи та населення; Тюремне життя: перебування у в'язниці та вихід з неї; Ювенальна юстиція у XXI столітті; Злочин та правосуддя в новому тисячолітті» [18].

Висновки. Отже, протягом XVIII - XX ст. США створили власну модель вищої юридичної школи, здатну реагувати на сучасні освітні вимоги. Ефективність функціонування американської системи юридичної освіти забезпечують автономія навчальних закладів, селективність і гнучкість навчальних програм вузів, конкурентна освітнє середовище, практична спрямованість та індивідуалізація навчального процесу, використання сучасних освітніх технологій. Центральне місце в процесі академічної підготовки в юридичних школах США відводиться формам і методам навчання, спрямованим на формування у студентів професійно необхідних навичок і умінь (проектні методи, навчальні інсценування, практика в юридичних клініках), а також на розвиток їхніх аналітичних здібностей (метод аналізу судових прецедентів, дискусії).

Вважаємо, для вітчизняної юридичної освіти варто запозичити досвід американської юридичної освіти з упором на практичні заняття, тобто навчати студента застосовувати отримані знання на практиці, а також у стінах *almamater*.

Історія становлення і подальшого розвитку юридичної освіти в США, його організації, підходів до розуміння практичної юриспруденції, особливо з урахуванням стану державної кримінально-правової політики в умовах світової кризи процесу глобалізації можуть бути корисними в Україні сьогодні. Зростання значення юриста у всіх галузях життя українського суспільства диктує необхідність виробити найбільш ефективну систему підготовки юридичних кадрів. При тому певні позитивні риси американської юридичної освіти можуть бути використані при реформуванні вітчизняної системи підготовки юристів, здатних неухильно проводити до життя державну правову політику.

Використані джерела:

1. Азаркин Н. М. Всеобщая история юриспруденции. Курс лекций. Москва : Юрид. литература, 2003. 608 с.
2. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / сост. и предисл. В.С. Овчинского. Москва : ИНФРА-М, 2004. 184 с.
3. Ваттель Э. Право народов, или принципы естественного права, применяемые к поведению и делам наций и суверенов / пер. с фр. В. Н. Дурденевского, Ф. А. Кублицкого. Москва : Госюриздат, 1960. 720 с.

4. Власихин В. А. Юридическая профессия и юридическое образование в США. *Юрфак*. 2000. № 8. с. 30-38.
5. Джефферсон Т. Автобиография. Заметки о штате Виргиния. Ленинград: Наука, 1990. 314 с.
6. Калашников В. М. Державно-правова політика «батьків-засновників» США : монографія. Дніпро: РВВ ДНУ, 2020. 200 с.
7. Марков К. А. Свобода личности и юридическая ответственность. *Zarządzanie I marketing zeszyt 6 Zeszyty Naukowe Politechniki*. Rzeszowskiij. Nomer 226. Preszow, 2006. P. 34-42.
8. Фокина С.П. Становление и развитие высшего юридического образования США: ... дис. канд. пед. наук: 18.06.10/ ВГУ. Владимир, 2010.176 с.
9. Шлезингер А. М. Циклы американской истории. Москва : Прогресс-Академия, 1992. 688 с.
10. American University Washington College of Law. An LL.M. With A Difference. URL: https://www.wcl.american.edu/impact/initiatives-programs/awandgov/llmlawandgov/?gclid=Cj0KCQIAjZLhBRCAARIsAFHWpbFn4nRh6f_BHsIRjindil7AVWWqvy2x5cs_M4ZmDNogdKLQxjkn8xoaAub2EALw_wcB. (дата звернення: 30.05.2022)
11. Columbia Law School. International Programs U.S. *Business Law Academy*. Summer 2019. URL : <https://www.law.columbia.edu/international-programsus-business-law-academy>. (дата звернення: 30.05.2022)
12. Encyclopedia of Law and Higher Education / ed. by Ch. J. Russ. Dayton: Dayton University, 2008. 582 p.
13. Freeman A. The SRA and BSB respond to the Legal Education and Training Review. URL : <https://www.fieldfisher.com/en/people/ashleigh-freeman>. (дата звернення: 04.06.2022)
14. Hofstadter R. The American Political Tradition: and the Men Who Made it. N. Y.: Archont Books, XXIV, 1948. 540 p.
15. Rules of the Supreme Court of the United States. Adopted April 19, 2013. Effective July 1, 2013. P. 153-154. URL : <https://www.law.cornell.edu/rules/supct>. (дата звернення: 29.05.2022)
16. Thomas J.B. Criminal Justice. Academic Discipline. *Encyclopedia Britannica*. URL: <http://www.britannica.com/topic/criminal-justice>. (дата звернення: 29.05.2022)
17. The Socratic Method: Why It's Important to the Study of Law. May 29, 2013 by @WashUlaw. URL : <https://onlinelaw.wustl.edu/blog/the-socratic-method-why-its-important-to-the-study-of-law/>. (дата звернення: 25.05.2022)
18. Stratford Career Institute. Criminal Justice. URL : https://www.scitraining.com/criminal-justice?AF=BH0026&utm.source=Bing&utm_medium=CP. (дата звернення: 25.10. 2022)

References:

1. Azarkin, N. M. (2003) Vseobshaya istoriya yurisprudencii. Kurs lekciy. Moskva : Yurid. Literatura. [in Russian].
2. Bekkaria, Ch. (2004) O prestupleniyah i nakazaniyah / cost. i predisl. V. S. Ovchinskogo (Ed.). Moskva : INFRA-M. [in Russian].
3. Vattel, E. (1960) Pravo narodov, ili principy estestvennogo prava, primenyaemye k povedeniyu i delam nacij i suverenov / per. s fr. V. N. Durdenevskogo, F. A. Kublickogo. Moskva : Gosyurizdat. [in Russian].
4. Vlasihin, V. A. (2000) Yuridicheskaya professiya i yuridicheskoe obrazovanie v SShA. Yurfak, 8, 30-38. [in Russian].

5. Dzhefferson, T. (1990) *Avtobiografiya. Zаметki o shtate Virginiya*. Leningrad : Nauka. [in Russian].
6. Kalashnikov, V. M. (2020) *Derzhavno-pravova politika «batkiv-zasnovnik» SShA* : monografiya. Dnipro : RVV DNU. [in Ukrainian].
7. Markov, K. A. (2006) *Svoboda lichnosti i yuridicheskaya otvetstvennost*. Zarzadzanie Imarketing zeszyt 6 Zeszyty Naukowe Politechniki. Rzeszowski Nomer 226. Preszow, 34-42. [in Polish].
8. Fokina, S. P. (2010) *Stanovlenie i razvitie vysshego yuridicheskogo obrazovaniya SShA*, Candidate's thesis. VGU. Vladimir. [in Russian].
9. Shlezinger, A. M. (1992) *Cikly amerikanskoj istorii*. Moskva : Progress-Akademiya. [in Russian].
10. American University Washington College of Law. An LL. M. With A Difference. N. d. N. p. URL : https://www.wcl.american.edu/impact/initiatives-programs/awardgov/llmlawandgov/?gclid=Cj0KCQiAjZLhBRCAARIsAFHWpbFn4nRh6f_BHslRjindil7AVWWqvy2x5cs_M4ZmDNogdKLQxjkn8xoaAub2EALw_wcB. [in English].
11. Solambia Law School. International Programs U.S. (2019) *Business Law Academy*. Summer 2019. URL: <https://www.law.columbia.edu/international-prog-ramsus-business-law-academy>. [in English].
12. *Encyclopedia of Law and Higher Education (2008)* / ed. by Ch.J. Russ. Dayton: Dayton University. [in English].
13. Freeman, A. (N. d.) *The SRA and BSB respond to the Legal Education and Training Review*. N. p. URL : <https://www.fieldfisher.com/en/people/ashleigh-freeman> [in English].
14. Hofstadter, R. (1948) *The American Political Tradition: and the Men Who Made it*. N. Y.: Archont Books, XXIV. [in English].
15. *Rules of the Supreme Court of the United States*. Adopted April 19, 2013 (2013) *Effective July 1, 153-154*. URL : <https://www.law.cornell.edu/rules/supct>. [in English].
16. Thomas, J. B. (N. d.) *Criminal Justice. Academic Discipline*. *Encyclopedia Britannica*. N. p. URL : <http://www.britannica.com/topic/criminal-justice>. [in English].
17. *The Socratic Method: Why It's Important to the Study of Law*. (2013) May 29, 2013 by @WashULaw. N. p. URL : <https://onlinelaw.wustl.edu/blog/the-socratic-method-why-its-important-to-the-study-of-law/>. [in English].
18. Stratford Career Institute. (N. d.) *Criminal Justice*. N. p. URL : https://www.scitrainning.com/criminal-justice?AF=BH0026&utm.source=Bing&utm_medium=CP. [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.06.2022

Gospodarenko V., PhD in Law, Lecturer, Donetsk State University of Internal Affairs (Kyivyi Rih, Ukraine)

PECULIARITIES OF TEACHING THE USA STATE CRIMINAL LAW POLICY IN AMERICAN UNIVERSITIES

The article is devoted to the peculiarities of teaching criminal law disciplines in US universities. Today, a successful country is very important to have high-quality specialists. Especially the country needs well-trained specialists in jurisprudence. Since lawyers implement the criminal law policy of the state. Therefore, it is important to pay attention to the process of training specialists in law, on which depends both the competence of future lawyers, and the

quality of the implementation of state criminal law policy. This article examines the experience of American universities in the training of lawyers, because the legal education of the United States is one of the best in the world.

This process is embodied in the US state criminal law policy, the study of which is given importance by future lawyers. During the XVIII - XX centuries. The United States has created its own model of higher law school that can respond to modern educational requirements. The effectiveness of the American legal education system is ensured by the autonomy of educational institutions, the selectivity and flexibility of university curricula, a competitive educational environment, the practical orientation and individualization of the educational process, and the use of modern educational technologies. The United States of America is the leading democratic country in the world, not only in economics, in politics, but also in the field of jurisprudence and in new educational technologies. In this regard, it is so important to study the American experience in the field of legal education.

The central place in the process of academic training in US law schools is given to forms and methods of teaching aimed at forming in students professionally necessary skills and abilities (design methods, teaching staging, practice in legal clinics), as well as the development of their analytical skills. precedents, discussions). The growing importance of the lawyer in all spheres of Ukrainian society dictates the need to develop the most effective system of legal training. At the same time, certain positive features of American legal education can be used in reforming the domestic system of training lawyers who are able to strictly implement public legal policy.

Keywords: Jurisprudence, US criminal law policy, university legal education, American Bar Association, legal education in the United States, legal science in the USA.